

Centrala Sacorådet i Malmö stad

2020-09-29

Till Kommunstyrelsen

Yttrande i ärende: Remiss avseende Utredning om visselblåsarfunktion STK-2019-543

Saco vill inleda med att understryka att det är av stor vikt att en visselblåsarfunktion införs och ser därmed mycket positivt på att utredningen föreslår införandet av en sådan funktion. Med en visselblåsarfunktion skapas förutsättningar för enskilda att på ett tryggt sätt slå larm om oegentligheter som inte fångas i stadens egna kontroller samt att utreda dessa vidare. Saco instämmer med att denna funktion inte ska hamna i konflikt med andra rutiner/system för kontroll som finns för detta ändamål och att detta måste förtydligas i samband med införandet. Saco anser att frågan om hur rapporteringen kan göras, hur det sedan utreds internt eller externt och möjligheten till anonymitet är frågor som särskilt behöver förtydligas. Sedan utredningen slutfördes har Visselblåsardepartementets utredning kommit vari en ny lag förslås träda i kraft som bland annat hanterar frågan om möjlighet till sekretess och skydd för den rapporterade personen samt vilka som ska skyddas av lagen. Saco instämmer med det Malmö stads utredning om Visselblåsarfunktion slår fast att funktionen ska anpassas efter det nationella regelverket.

Saco vill särskilt lyfta fram några frågeställningar som är av särskild vikt för våra förbunds medlemmar:

I Utredningen framkommer att det inte finns sekretessregler i offentlighets- och sekretesslagen som med säkerhet kan skydda identiteten för den som anmäler om missförhållanden eller för den som är föremål för en anmälan. Den statliga utredningen drar samma slutsatser och föreslår därmed att det införs en lag som ger möjlighet till sekretess i dessa ärenden. Saco anser att det är av största vikt att förutsättningar skapas så att skydd av identitet garanteras, detta för att skydda de som använder sig av funktion men också för att bidra till att man faktiskt vågar att anmäla. Centralt blir därmed, anser Saco, att utreda vad av visselblåsarfunktionen som ska finnas internt i kommunen och vad som kan vara externt utanför kommunen för att kunna garantera ett skydd av identiteten. Om det inte skapas förutsättningar för sekretess så kommer förmodligen många allvarliga oegentligheter inte att anmälas. Saco frågar sig om man då inte tappar en del av syftet med funktionen.

Saco uppfattning är att om Malmö stad använder sig av en extern part som hanterar inkomna anmälningar så omfattas dessa inte av offentlighets – och sekretesslagen. En extern part kan även till exempel anonymisera uppgifterna innan de kommer kommunen tillhanda och det kan också skapa en möjlighet att kunna motfråga för att skapa ett bättre underlag för anmälan och vidare utredning inom kommunen.

Saco inställning är att det är viktigt att anmälningar till visselblåsarfunktion hanteras av en oberoende och självständig funktion och anser det därför problematiskt om utredningsgruppen

Centrala Sacorådet i Malmö stad

Adress: Stora Nygatan 18, 211 37 Malmö

Telefon: ordförande Lina Svärd 040-34 51 18, sekreterare Patrik Nilsson 040-34 51 15, arbetsmiljösamordnare Hanna Ljungberg 040-34 51 17.

E-post: saco@malmo.se

Hemsida: www.saco.se/malmo

Centrala Sacorådet i Malmö stad

ska utgöras av bland annat chefsjuristen och HR- direktören och utses av stadsdirektören. Dessa funktioner kan dessutom utgöra anledning till anmälningar i visselblåsarfunktionen som del av högre ledning. I den statliga utredningen framförs att arbetsgivaren ska utse särskilda personer eller enheter för att hantera visselblåsarfunktionen och att dessa personer eller enheter ska vara oberoende och självständiga. Om Malmö stad trots allt väljer att visselblåsarfunktionen ska hanteras internt så är Sacos ståndpunkt att det i så fall är av största vikt att den hanteras av en funktion som inte själv kan vara föremål för anmälan och att funktionen är så oberoende och självständig som möjligt för att bidra till dess legitimitet.

Efterforskning och repressalier får absolut inte förekomma, ändå vet vi att det förekommer. Utredningen lyfter fram vilket skydd som finns arbetsrättsligt för visselblåsare men Saco saknar arbetsgivarens ställningstagande kring hur Malmö stad vill utforma denna funktion för att säkerställa ett skydd för repressalier.

Saco instämmer med utredningens ställningstagande om att en tydlig rutin/riktlinje behöver tas fram kring hur anmälningar tas emot, hanteras samt utreds såväl internt och externt. Saco kan se att uppdrag att utreda frågan vidare och att ta fram en rutin för hanteringen kan göras av Stadskontoret men då i samverkan med de fackliga organisationerna och övriga förvaltningar.

I utredningen definieras visselblåsare som arbetstagare som slår larm om olika former av missförhållanden, oegentligheter eller brott. Det är en snävare definition än Europarådets definition och även en snävare grupp än den grupp som anges i den statliga utredningen avseende vilken personkrets som ska ges skydd av lagen. Här anges till exempel egenföretagare, volontärer och praktikanter. Saco saknar hur arbetsgivaren kommit fram till denna snäva definition av vilka som kan använda sig av visselblåsarfunktionen för att göra en anmälan och varför man har gjort detta ställningstagande. Saco ingång är att möjligheten att göra en anmälan åtminstone borde omfatta den personkrets som skyddas av lagen som föreslås i den statliga utredningen och att det utöver det borde vidare undersökas möjligheten för allmänheten att göra en anmälan.

Arbetsgivaren skriver i utredningen att en visselblåsarfunktion bör begränsas till allvarigare oegentligheter som kan få allvarliga konsekvenser för organisationen och röra personer i ledande ställning vilka definieras som personer i förvaltningarnas och bolagens ledningsgrupper. Denna bedömning görs med hänvisning till dataskyddsregler. Saco saknar även här ett vidare resonemang kring hur arbetsgivaren kommit fram till denna avgränsning och eventuella konsekvenser av den samt vad som avses med sakligt motiverat som anges som skäl på s 7 under rubriken "Behandling av personuppgifter". Saco hade velat se att personer i ledande ställning även avsåg personer i all ledande ställning så som projektledare, chefer på sektion, enhets, avdelnings och förvaltningsnivå och även politiker, dvs personer som hanterar budget och personalansvar. Om alla nivåer inte ingår vill Saco se en tydlig

Centrala Sacorådet i Malmö stad

Adress: Stora Nygatan 18, 211 37 Malmö

Telefon: ordförande Lina Svärd 040-34 51 18, sekreterare Patrik Nilsson 040-34 51 15, arbetsmiljösamordnare Hanna Ljungberg 040-34 51 17.

E-post: saco@malmo.se

Hemsida: www.saco.se/malmo

Centrala Sacorådet i Malmö stad

beskrivning av hur allvarliga oegentligheter på lägre nivåer i organisationen ska hanteras. Saco anser även att det är viktigt att det i rutinerna framgår hur anställda ska hantera om en kollega göra allvarliga oegentligheter.

Avseende definition av allvarliga oegentligheter så anser Saco att det i det vidare arbetet med framtagande av rutiner och riktlinjer för en visseblåsarfunktion så behöver det göras ett ytterligare arbete kring vad som avses med allvarliga oegentligheter. Det kommer behövas tas fram fler exempel på vad det skulle kunna vara och vad det inte är.

I den statliga utredningen lyfts det fram att det ska ställas krav på arbetsgivaren att se till att det finns information som är tydlig och lättillgänglig om hur rapportering ska göras och om meddelarskydd. Det framgår även att det ska vara möjligt att rapportera så väl skriftligen som muntligen vilket ska kunna ske vid ett fysiskt möte. Rapporteringen ska bekräftas och den rapporterade personen ska få återkoppling och uppföljning av rapporteringen. Saco vill särskilt lyfta fram dessa krav och vill se att dessa krav uppfylls vid ett införande av en Visseblåsarfunktion i Malmö stad.

Saco instämmer med arbetsgivaren om att det är viktigt att upptäcka och motverka oegentligheter och verka för en sund organisation och kultur i kommunens verksamheter samt att verka för allmänhetens förtroende för kommunen.

Saco tackar för möjligheten att yttra sig och ser framemot att delta i det fortsatta arbetet med utformningen av en visseblåsarfunktion.

För Centrala Sacorådet i Malmö stad

Lina Svärd
Ordförande